

УДК [930.25:316.77]

Микола Васильченко,
аспірант кафедри документознавства та книгознавства ХДАК,
викладач ОКЗ "Харківське училище культури"

Організаційно-функціональні трансформації архіву як структури системи соціальних комунікацій

У статті окреслені основні теоретико-методологічні засади дослідження архіву як структури системи соціальних комунікацій, процеси його організаційно-функціональних трансформацій у сучасному соціально-комунікаційному середовищі.

Ключові слова: архів, соціальні комунікації, архівологія, організаційно-функціональні трансформації, архівне соціально-комунікаційне середовище, соціокультурний підхід.

Актуальність дослідження організаційно-функціональних трансформацій архіву зумовлена сучасними процесами становлення інформаційного суспільства та суспільства знань, суттєву роль у формуванні якого мають відіграти соціально-комунікаційні структури. Однією з основних структур системи соціальної комунікації є архів — центр зберігання і передавання у часі та просторі верифікованої, соціально значущої ретроспективної документної інформації. Це зумовлює своєчасність та нагальність дослідження архіву як соціально-комунікаційної структури, еволюції його функцій в історичній ретроспективі з позиції аналізу його місця та ролі в різних суспільно-комунікаційних системах, визначення його діяльності як однієї з базових підсистем соціальної комунікації, яка не лише акумулює та зберігає, а й поширює, здійснює обмін верифікованою ретроспективною документною інформацією через налагодження внутрішньосистемних та зовнішньосистемних зв'язків, формальні й неформальні канали соціальної та наукової комунікації. На окрему увагу заслуговують питання трансформації функцій архівів у сучасному соціально-комунікаційному середовищі з огляду на глибокі структурні реформи, які відбуваються в нашій державі.

Аналіз фахової літератури та ресурсів Інтернету свідчить, що наразі існує вузьке коло публікацій, які фрагментарно висвітлюють окремі теоретико-методологічні й організаційно-методичні аспекти функціонування архіву як соціально-комунікаційної структури через пізнання його еволюції та трансформаційних процесів у різних суспільно-комунікаційних системах. Окремі аспекти функціонування архіву як центру соціальної та наукової комунікації, соціально-комунікаційної структури можна віднайти в працях відомих дослідників: В. Автократова [1], Г. Боряка [2; 3], Л. Дубровіної [4], Б. Лізарова [5; 6], С. Кулешова [7; 8], І. Матяш [9—12], І. Маяковського [13; 14], Л. Юдіної [16] та ін. Аналіз наукових поглядів фахівців на сутність, структуру, еволюцію архіву в різні історичні періоди, специфічні особливості розвитку архіву в електронному середовищі інформаційного суспільства та суспільства знань, уможливив виявлення певної прогалини в дослідженні архіву як складової системи соціальних комунікацій.

Мета статті — окреслити організаційно-функціональні трансформації архіву як структури системи соціальних комунікацій.

Евристичний потенціал соціокомунікативного підходу в поєднанні з системним, структурно-функціональним, соціокультурним та історико-генетичним дав можливість довести, що архів є багатогранною функціональною соціально-комунікаційною структурою, без якої важко уявити морально-етичне та інтелектуальне становлення особистості зокрема та суспільства загалом. Виступаючи засобом соціогенезу, він зароджувався, формувався і розвивався за умов соціальної комунікації. Архів є унікальною соціально-комунікаційною структурою, яка допомагає суспільству забезпечувати спадкоємність поколінь. Соціально-комунікативний підхід дав змогу довести комунікаційну сутність архіву — розглянути його як структуру, що забезпечує рух соціально значущої ретроспективної документної інформації у часі та просторі, виступає матеріальним втіленням соціальних знань і пам'яті. Водночас соціально-комунікативний підхід розкриває роль, місце і значення архіву в тій чи іншій суспільно-комунікаційній системі певного історичного періоду. Зміна суспільно-комунікаційного середовища значною мірою впливає на еволюційні процеси та організаційно-функціональну структуру архівів. Завдяки соціокомунікативному підходу досліджується взаємопов'язаний вплив суспільно-комунікаційної системи тієї чи іншої історичної епохи на архів та взаємодію на різних рівнях взаємозв'язку з соціальним середовищем. На основі використання пізнавальних можливостей соціально-комунікативного підходу надамо власне визначення поняттю "архів". Архів — соціально-комунікаційна структура, підсистема соціальних комунікацій, діяльність якої спрямована на збирання, акумулювання, аналіз, синтез, пізнання, використання та розповсюдження у часі та просторі верифікованої, соціально значущої ретроспективної документної інформації, що міститься в архівних документах, для продукування нових знань. Ця дефініція поєднує два ключові погляди на архів (як сукупність документів та як установи) із урахуванням його розвитку в часі та просторі, у тій чи іншій суспільно-комунікаційній системі.

Відомий учений В. Автократов [1] комплексно проаналізував теоретичні проблеми архівознавства (об'єкт, предмет та методологічну базу архівознавства; його загальну теорію; теорію експертизи цінності документів та практику їхнього відбору на державне зберігання; теорію фондування; теоретичні питання опису, пошуку та використання документної ретроспективної інформації та ін.). Учений уперше сформулював і обґрунтував положення про "архівне

інформаційне середовище" як емпіричну частину предмета архівознавства. "Архівне інформаційне середовище" складається із сукупності документної ретроспективної інформації ("первинна інформація") та пошукового довідкового апарату до них ("вторинна інформація") [1, с. 75—76]. Згідно з концепцією, яку розвинув автор статті з позиції розвитку архіву як соціально-комунікаційної структури, видається доцільним доповнити та розширити це поняття.

Поняття "архівне соціально-комунікаційне середовище" сучасного інформаційного суспільства, окрім соціально значущої ретроспективної документної інформації, представлені у різних формах та носіях ("первинна архівна інформація") та науково-довідкового пошукового апарату до неї, включаючи інформаційно-пошукові електронні бази та банки даних ("вторинна архівна інформація"), доцільно доповнити важливим елементом — споживач (реципієнт). Отже, отримано повну систему: "комунікант" (архів) — "повідомлення" (ретроспективна документна інформація) — "реципієнт" (фізична, юридична особа, суспільство в цілому). Зважаючи на достатньо інтенсивний розвиток нових напрямів у сучасному архівознавстві — "архівології", "архівософії", "тропічного архівознавства", "бізнес-архівознавства" та ін., пропонуємо ввести до наукового обігу термін "архівокомунікологія". Архівокомунікологія — напрям в архівній науці, який вивчає, досліджує, аналізує діяльність, місце, роль, структуру, функції, історію, сучасний стан і перспективи розвитку архіву в системі соціальних комунікацій. Певною мірою архів можна розглядати як середовище соціальної комунікації засобами ретроспективної документної спадщини, через які здійснюється "спілкування" з минулим крізь час та простір. Архівокомунікологія покликана досліджувати процес спілкування споживача соціально значущої ретроспективної документної інформації з "документною пам'яттю людства", яка репрезентована архівними документами. Такий підхід перетворює відвідувача архіву на повноцінного суб'єкта взаємовідносин "архів — ретроспективна документна інформація — споживач", дає йому змогу якнайширше та якнайповніше контактувати, "спілкуватися" з архівними документами як із джерелом соціально значущої інформації, певними знаками-символами "документної пам'яті ноосфери".

На основі дослідження еволюційних змін в організації та функціях архіву, в умовах формування нової історіографічної парадигми від архівів Київської Русі до архівістики суверенної та незалежної України, визначено чотири основні етапи розвитку архіву як соціально-комунікаційної структури. На першому етапі свого існування (з моменту виникнення і до кінця XVIII ст.) головною його функцією було зберігання документної ретроспективної інформації. На цьому етапі зароджується комунікативна функція архівів. За часів Київської Русі лише окремі категорії тогочасного суспільства мали доступ до соціально значущої ретроспективної документної інформації. За часів феодальної роздробленості архіви починають виконувати функцію обліку та опису матеріалу. За часів перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої важливим елементом взаємодії архіву як соціально-комунікаційної структури із суспільством можна вважати видавання витягів з актових книг. Архіви також починають виконувати функцію "державної пам'яті". У XVI ст. відбувається процес відокремлення архівної справи від поточного діловодства, що стало відповідним пунктом інституалізації архівів. Завдяки цьому архіви постають у тогочасній суспільно-комунікаційній системі цілком самостійною структурою, зі своєю організацією, функціями, як на внутрішньосистемному, так і на зовнішньосистемному рівнях взаємодії із суспільством. Цей перший етап запропоновано визначити як етап зародження архіву як соціально-комунікаційної структури.

На другому етапі свого існування (кінець XVIII ст. — до 1918 р.) у діяльності архівів комунікативна функція постає на один рівень з традиційною функцією зберігання. Із заснуванням міністерств на початку XIX ст. починається новий етап у становленні місцевих відомчих архівів як соціально-комунікаційних структур. У той час у діяльності архівів уперше було регламентоване передавання завершених справ на постійне зберігання. Щорічно спеціально утворені комісії у взаємодії та співпраці з державними чиновниками губернських правлінь розглядали переліки архівних документів, тобто офіційно проводилась експертиза цінності документів. На тому етапі поглиблюється інформаційно-аналітична функція. Архіви стають також лабораторіями історії, вперше відкриваються читальні зали; архівні документи публікуються у засобах наукової комунікації. В Австро-Угорській імперії наприкінці XIX ст. почала функціонувати архівна Рада — перший орган з координації діяльності архівів вищих і місцевих органів державної влади та управління. Налагоджується взаємодія архівів з іншими соціально-комунікаційними структурами, насамперед з науковими бібліотеками. Другий етап запропоновано означити як етап становлення архіву як соціально-комунікаційної структури.

На третьому етапі (1918—1991) спостерігається оформлення архівів у державну галузь управління з центральними та місцевими установами. Функції архівів розширюються: це і комплектування архівних фондів, й експертиза цінності документів, і контроль за діловодною діяльністю установ, підприємств та організацій. Верифікована, соціально значуща ретроспективна документна інформація ефективно передається за допомогою каналів соціальної та наукової комунікації архівів. Великого значення набуває довідкова робота, проводяться екскурсії в архівосховища. Архівні документи та матеріали використовуються на радіо та телебаченні. Архіви співпрацюють із бібліотеками, музеями, засобами масової комунікації, театрами. Запропонований третій етап охарактеризовано як етап функціонування архіву як соціально-комунікаційної структури.

Четвертий етап (1991 р. — й донині) характеризується трансформаційними процесами у діяльності архіву як соціально-комунікаційної структури, виробленням та поступовим впровадженням інформаційно-комунікаційних моделей розвитку, епохою електронних архівів, процесами інформатизації та комп'ютеризації, виробленням універсальних аналітичних методик з електронного управління документацією, поступ архівів до аналітичних центрів соціально значущої ретроспективної документної інформації, входження архівів до національних та міжнародних інформаційно-комунікаційних структур та ін. Запропонований четвертий етап охарактеризовано як етап трансформації архіву як соціально-комунікаційної структури.

Серед основних сучасних функцій архівів, які виокремились у процесі їхнього еволюційного розвитку, варто окреслити такі: комунікативна; управлінсько-організаційна; науково-методична; документної пам'яті; інформаційно-документна; освітня.

Упродовж еволюції архіву як соціально-комунікаційної структури ретроспективна документна інформація набувала й утворювала різноманітні форми соціально-інформаційного обміну, що відповідали різним етапам матеріально-духовного розвитку людства, певним соціокультурним трансформаціям у суспільстві та самого суспільства. Упродовж усього періоду існування архіву як підсистеми соціальних комунікацій і завдяки йому споживачі соціально значущої ретроспективної документної інформації перебували (і перебувають) у постійному діалогічному стані крізь час та простір людського існування і буття.

У сучасному соціально-комунікаційному середовищі архіви трансформуються в центри аналізу ретроспективної

соціально значущої інформації. Функції архівів змінюються — запроваджуються автоматизовані процеси збирання, нагромадження та опрацювання архівних документів, а самі установи перетворюються на високоорганізовані та технічно оснащені інформаційні центри, які оперативно задовольняють потреби суспільства, надаючи найповніший обсяг соціально значущої ретроспективної документної інформації.

Важливою функцією у процесі трансформаційних змін архіву в сучасному соціально-комунікаційному середовищі є формування "картини світу" (у "світобаченні") сучасної людини від безпосереднього відтворення архівного документа в публікації засобами масової комунікації до найскладнішого аналітичного перероблення ретроспективної інформації. Саме сучасна діяльність архіву як соціально-комунікаційної структури визначає місце і роль соціально значущої ретроспективної документної інформації у сьогоденні та основні засади її "світосприйняття" у глобальному вимірі людиною XXI століття. У нинішніх умовах державотворення та побудови інформаційного суспільства для ефективнішої діяльності в соціально-комунікаційному середовищі, покращення взаємодії з іншими структурами системи соціальних комунікацій, більшої конкурентоздатності існуюча система архівних установ має трансформуватися у систему державної інформаційно-аналітичної, консалтингової, організаційної та прогностичної підтримки інноваційної діяльності та трансферу технологій. Тому наразі актуальним та необхідним постає завдання поступової трансформації організаційно-функціональної структури архівів як сучасних соціально-комунікаційних структур інформаційного рівня до вищого рівня — когнітивного. Важливим у цьому сенсі є поєднання електронних та нонелектронних ресурсів архівів. Трансляція соціально значущого ретроспективного документного знання архівами у часі та просторі на основі когнітивних технологій є одним з нагальних стратегічних завдань трансформації архівів.

Окремим елементом у напрямі нинішніх функціональних трансформацій архіву є організація зберігання архівних документів як соціально-комунікаційний процес. Сучасні напрями процесу організації зберігання документів, а саме: 1) будівництво й реконструкція будівель архіву; 2) раціональне розміщення документів у сховищах; 3) контроль за переміщенням документів, їхньою наявністю, фізико-хімічним та технічним станом, реставраційним та консерваційно-профілактичним обробленням; 4) створення страхового фонду й фонду користування, страхування документів; 5) забезпечення збереження документів під час надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру — мають соціально-комунікаційну спрямованість, оскільки в їхній основі елементи зовнішньосистемної та внутрішньосистемної взаємодії, спілкування та обміну інформацією. Тобто одна із головних функцій архіву — зберігання — у сучасному соціально-комунікаційному середовищі залежить від налагодженої внутрішньосистемної та зовнішньосистемної взаємодії, від ефективної організації якої залежить ступінь збереження документів та їхнє подальше використання соціумом.

Важливим елементом у процесі трансформаційних змін і перетворень є поглиблення комунікативної функції у царині використання електронних ресурсів міжнародних архівних служб, інших соціально-комунікаційних структур, засобів масової комунікації, органів НТІ та ін. Окремим напрямом є співпраця із соціальними мережами, в яких функціонують групи архівознавчого, документознавчого, діловодного та інших спрямувань задля залучення ширшої аудиторії до соціально значущої ретроспективної спадщини. Саме в сучасну епоху постійних технологічних інновацій лише ефективно здійснення комунікативної функції в електронному середовищі інформаційного суспільства та суспільства знань здатне поставити архіви на один рівень із високорозвиненими інформаційними центрами.

Для перетворення українських архівів на реальні суб'єкти новітньої соціокультурної дійсності підхід до проблеми їхнього осучаснення має бути не спорадичним, а концептуальним. Необхідно змінити парадигму суспільної місії архівів як соціально-комунікаційних структур сучасного інформаційного середовища. Щоб ефективніше використовувати інтелектуальний потенціал України як вагомий чинник розвитку суспільства, необхідно переосмислити і покращити основні функції архіву, змінити організаційно-правові форми діяльності, застосовувати сучасні комунікаційні технології і в середині архіву, і поза ним.

Наразі актуальною є проблема створення і подальшого функціонування спеціалізованого наукового, соціально-комунікаційного центру системи архівних установ України та зарубіжної українки, який би об'єднував глобальні й регіональні мережі обміну інформацією і документами між архівами і сприяв якнайширшій співпраці користувачів архівної інформації. Злободенною є також проблема створення і реалізації програми соціально-наукової та електронної комунікації архівних установ України, яка сприятиме процесові формування Національного архівного фонду України і використанню архівних документів, що містяться в ньому.

Проведений аналіз свідчить, що на сьогодні простежується певна слабкість комунікаційних зв'язків між архівами та різними групами споживачів ретроспективної документної інформації. З огляду на це, в українській архівній галузі потрібно розгорнути нові тенденції розвитку соціальних комунікацій: розвиток взаємовідносин та взаємодії на внутрішньо- та зовнішньосистемному рівнях, а також професійної комунікації і міжпрофесійних контактів; розширення діапазону засобів, змісту і тематики комунікації; інтенсивний пошук альтернатив окремим традиційним видам архівної роботи; перехід від монологічних до діалогічних методів роботи зі споживачами соціально значущої ретроспективної документної інформації; розвиток ролі структури архівної аудиторії та ін.

Навіть в умовах болісних для країни соціально-економічних і політичних перетворень, деякою мірою не завдяки, а всупереч обставинам, які склалися, за рахунок ефективного менеджменту і конструктивного партнерства, взаємодії, діалогу співробітників архівів як структур системи соціальних комунікацій з органами виконавчої влади і місцевого самоврядування, громадськими організаціями, міжнародними структурами, промислово-підприємницькими та науково-освітніми колами, органами науково-технічної інформації, бібліотеками, музеями та засобами масової комунікації можна створити, кооперуючи наявні ресурси, дієві елементи інфраструктури підтримки.

Серед форм впровадження комунікативної моделі можуть бути експозиції — відкриті архівні фонди, застосування історично спрямованих та обумовлених, актуалізованих сценаристичних методів та прийомів у побудові експозицій виставкової діяльності архіву, зміна ролі екскурсовода в архіві — погляд на нього як на помічника у спілкуванні споживача-відвідувача з архівними документами, а не їхнього "власника". Такі взаємовідносини "суб'єкт — суб'єкт" у сучасному інформаційному соціально-комунікаційному середовищі є надзвичайно актуальними та своєчасними. Упровадження комунікативної моделі не може здійснюватися без осмислення відповідних наукових підходів. Сучасного архівіста важко уявити без знання форм архівної комунікації, психології, педагогіки тощо. Важливого значення набуває перенесення акценту на архівну аудиторію (реципієнтів). Отже, потрібно системно та комплексно розвивати такі напрями архівної справи, як "комунікація в архівному інформаційному середовищі", дослідження "архівної мови" як

засобу діяльності архіву як соціально-комунікаційної структури. Сьогодення вимагає від фахівців архівів формування нового підходу до своєї роботи: створювати інтерактивні виставки архівних документів, активно співпрацювати з різними мас-медіа, громадськими організаціями, різними фундаціями, сповна використовувати можливості сучасної рекламної діяльності, інтернет-ресурсів тощо. Надзвичайно важливим є усвідомлення того, що комунікативна модель розвитку архівів в Україні (як соціально-комунікаційної структури сучасного інформаційного середовища) має передбачати формування нових видів комунікацій як всередині архіву, так і поза ним.

Процес створення сучасного інформаційного простору України неможливий без подальшого поглибленого застосування новітніх інформаційних технологій. Інформатизація архівної справи відіграє важливу роль у діяльності архіву як структури системи соціальних комунікацій. Його відкритість, прозорість і неупередженість діяльності, всебічне та системне використання соціально значущої ретроспективної документної інформації, взаємодія з іншими підсистемами соціальних комунікацій (бібліотеки, музеї, засоби масової інформації та ін.), обмін інформацією на державному і міжнародному рівнях є показниками розвитку демократії, побудови громадянського правового відкритого суспільства.

Серед основних сучасних напрямів процесу інформатизації архіву як соціально-комунікаційної структури доцільно виокремити такі: комп'ютеризація окремих організаційно-управлінських та технологічних процесів (комплектування, облік, зберігання, використання архівних документів) і довідкового апарату (описи, покажчики, каталоги); розроблення й функціонування веб-сайтів і веб-сторінок; побудова галузевої інформаційної системи, розрахованої на внутрішньо-системний рівень взаємодії; створення архівних баз даних; відкриті електронні архіви; виставки on-line архівних документів; робота інтернет-приймалень та ін.

Серед основних напрямів подальшого розвитку веб-сайтів та веб-сторінок архівів у сучасному соціально-комунікаційному середовищі інформаційного суспільства (суспільства знань) виокремлено такі:

- пов'язати веб-сайти обласних державних архівів з іншими місцевими (регіональними) соціально-комунікаційними структурами (бібліотеками, музеями, засобами масової комунікації тощо). Це надасть змогу суспільству краще орієнтуватися в єдиному сучасному соціально-комунікаційному просторі та сприятиме появі впорядкованого інформаційного електронного ресурсу;

- створити нелінійні взаємопов'язані гіпертекстові посилання на веб-сайти установ, які формують Національний архівний фонд (підприємств, організацій). Цей напрям є реалізацією своєрідної PR-стратегії архіву та маркетинговим ходом, який приверне увагу користувачів веб-ресурсів установ-джерел формування НАФ до архівного веб-сайту;

- надати можливість для замовлення платних копій унікальних, цінних та особливо цінних архівних документів через мережу електронних архівних послуг;

- створити електронні читальні зали (оцифрування найчастіше запитуваних архівних документів);

- організувати форум, який дасть змогу споживачам соціально значущої ретроспективної документної інформації спілкуватися на теми, що їх цікавлять (щодо розгорнутої інформації про склад і зміст фондів, довідки, запити, послуги тощо). Форум у режимі on-line має стати своєрідним електронним плацдармом для діяльності архіву як сучасної соціально-комунікаційної структури;

- розмістити на веб-сайті дистанційні інтерактивні методики навчання споживачів соціально значущої ретро-

спективної документної інформації користуванню електронними архівними ресурсами, зокрема міжнародними.

Реалізація зазначених перспективних напрямів уможливить поглиблення і розширення присутності архівів України у глобальній мережі Інтернет та продовження їхнього активного розвитку як сучасної структури соціальних комунікацій. Лише за умови комплексного підходу до процесу інформатизації архівної галузі в контексті розвитку соціальної комунікації можливе перетворення системи архівних установ на постачальника інформації для аналітичних центрів державного управління.

В умовах становлення демократичного громадянського суспільства та правової держави постає нагальна потреба у напрацюванні теоретичних засад та всебічному впровадженні у життя програми національної комунікативної політики. Постає необхідність розроблення та втілення в життя концепції взаємодії на державному рівні між органами державної влади, місцевого самоврядування, засобами масової комунікації, бібліотеками, архівами, музеями та громадськістю. Вироблення основних засад державної комунікативної політики на основі взаємного обміну інформацією, надання її, активної взаємодії суб'єктів комунікації (органів державної влади та місцевого самоврядування, засобів масової комунікації, бібліотек, архівів, музеїв, інших сучасних соціально-комунікаційних структур, громадськості) та їх взаєморозуміння дасть можливість інтенсивніше розвивати процеси входження України до світового інформаційного простору.

Враховуючи сучасний етап розвитку архівної справи в Україні, серед основних напрямів інтеграції архіву як сучасної соціально-комунікаційної структури до інформаційного суспільства та суспільства знань виокремимо такі:

- встановлення комунікаційних взаємозв'язків між державою та архівами, налагодження процесів їхнього взаємовпливу, взаємодії на різних рівнях, співпраці у глобальній системі соціальних комунікацій;

- розроблення та впровадження в життя найефективніших напрямів функціонування архівів як соціально-комунікаційних структур;

- розроблення та наукове осмислення діяльності архіву як підсистеми соціальних комунікацій, визначення парадигмальних напрямів його розвитку в глобалізаційному співтоваристві;

- цілеспрямована та системна інтеграція архівів як соціально-комунікаційних структур до світового інформаційного середовища;

- участь архівів як складових структур у здійсненні комунікаційної політики держави;

- розроблення організаційно-функціональних принципів архівно-інформаційної інтеграції, які б забезпечували методологічну, методичну, технологічну сумісність;

- побудова та подальший розвиток інтегрованих архівно-інформаційних систем мають базуватися на технології відкритих систем;

- підготовка пакета нормативно-правових документів, які б визначали умови, механізми та шляхи інтеграції всіх наявних у сучасному інформаційному суспільстві підсистем соціальної комунікації у єдину та неподільну комплексну складову.

Проведене дослідження не вичерпує повністю проблем організаційно-функціональних трансформацій архівів України в сучасному соціально-комунікаційному середовищі. Перспективні напрями подальшого розроблення проблеми передбачають:

- визначення найефективніших комунікаційних засобів передавання архівами у часі та просторі різних типів і видів верифікованої ретроспективної документної інформації за умов інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій;

— вивчення світового досвіду трансформаційних змін у діяльності архівів як соціально-комунікаційних структур сьогодення;

— визначення закономірностей та механізму розвитку архіву як документної, інформаційної та когнітивної структури сучасного соціально-комунікаційного середовища збереження й організації необмеженого доступу реальних і віддалених споживачів до найцінніших джерел ретроспективної документної інформації.

Список використаної літератури

1. Автократов В. Н. Теоретические проблемы отечественного архивоведения / В. Н. Автократов. — М. : РГГУ, 2001. — 393 с.
2. Боряк Г. В. Камеральна археографія і археографічна україніка: теорія та методика актуалізації архівної документної спадщини: автореф. дис. ... д-ра іст. наук / Боряк Геннадій Володимирович ; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. — К., 1996. — 43 с.
3. Боряк Г. В. Пріоритетні проекти та перспективні напрями діяльності архівних установ в інформаційній сфері : (з доп. на підсумковій колегії Держкомархіву України, лютий 2007 р.) / Г. В. Боряк // Сумський історико-архівний журнал. — 2007. — № 2/3. — С. 7—15.
4. Дубровіна Л. А. Кодикологія та кодикографія української рукописної книги / Л. А. Дубровіна. — К. : НБУВ, 1992. — 248 с.
5. Илизаров Б. С. Роль ретроспективной социальной информации в формировании общественного сознания : (в свете представленной о социальной памяти) / Б. С. Илизаров // Вопросы филологии. — 1985. — № 8. — С. 60—69.
6. Илизаров Б. С. Социальные функции архивов СССР : автореф. дис. ... д-ра ист. наук / Илизаров Борис Семенович ; МГИАИ. — М. ;, 1986. — 39 с.
7. Кулешов С. Г. Архів, бібліотека, музей: спроба інтеграції на засадах комунікаційного підходу / С. Г. Кулешов // Студії з архівної справи та документознавства. — 2009. — Т. 17. — С. 29—31.
8. Кулешов С. Г. Деякі міркування щодо віднесення наукової спеціальності "Документознавство, архівознавство" до галузі науки "Соціальні комунікації" / С. Г. Кулешов // Архіви України. — 2008. — № 3/4. — С. 100—105.
9. Матяш І. Б. Використання архівної інформації в 1920—1930-х рр.: еволюція форм та основні тенденції / І. Б. Матяш // Український історичний журнал — 2001. — № 1. — С. 84—92.
10. Матяш І. Б. Використання архівної інформації в 1920—1930-х рр.: еволюція форм та основні тенденції / І. Б. Матяш // Український історичний журнал. — 2001. — № 2. — С. 89—100.
11. Матяш І. Б. Методологічні засади й понятійний апарат архівознавства / І. Б. Матяш // Український історичний журнал. — 2009. — № 2. — С. 124—134.
12. Матяш І. Б. Основні поняття архівознавства / І. Б. Матяш // Архіви України. — 2010. — № 3/4. — С. 22—58.
13. Маяковский И. Л. Архив, библиотека, музей / И. Л. Маяковский // Архивное дело. — 1926. — Вып. 5/6. — С. 45—58.
14. Маяковский И. Л. Архив, библиотека, музей / И. Л. Маяковский // Архивное дело. — 1926. — Вып. 7. — С. 21—36.
15. Архивознавство : підруч. для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закл. України / за заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. — К. : Києво-Могилян. академія, 2002. — 356 с.
16. Юдіна Л. М. Використання інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України: науково-методичні засади, напрями та форми (1993—2004): автореф. ... дис. канд. іст. наук / Юдіна Лариса Миколаївна ; УНДІАСД. — К., 2005. — 20 с.

В статье рассмотрены основные теоретико-методологические принципы исследования архива как структуры системы социальных коммуникаций, процессы его организационно-функциональных трансформаций в современном социально-коммуникационном пространстве.

In the article theoretical and methodological principles of research of archive are considered as structures of the system of social communications, processes of their organizational-functional transformations, are in modern of social-communication space.

Надійшла в редакцію 7 листопада 2011 року